

ВОРОШИЛОВГРАДСЬКИЙ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИЙ ІНСТИТУТ
У ПЕРІОД ВЕЛИКОЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ ВІЙНИ
(1941–1945)

1941–1945

На вежі метеорологічної станції, розташованій на території інституту, організували спостережний пункт протиповітряної оборони. Він мав прямий телефонний зв'язок із міським штабом МППХО й службами інституту. До його завдання входило своєчасне виявлення й оповіщення міського штабу про нальоти фашистської авіації. Начальником спостережного пункту було призначено заступника директора з наукової і навчальної роботи доцента Л. А. Долгих. Працівники саме цього пункту сповістили штаб про першу повітряну атаку міста німецькими літаками 10 жовтня 1941 р.

Випускники й студенти інституту мужньо захищали свою Батьківщину в лавах Радянської армії. В 1938 р. закінчила Луганський сільськогосподарський інститут Марія Олександрівна Мавроді. Як відмінниця вона одержала призначення до облземвідділу на посаду вченого агронома, а через якийсь час — заступника начальника облземвідділу. На початку листопада 1941 р. Марія Олександрівна добровільно пішла на фронт. У цей час шахтарські дивізії разом з іншими частинами Червоної армії зупинили наступ гітлерівських військ на р. Міус. М. О. Мавроді вступила до 395-ї Шахтарської стрілецької дивізії, що саме формувалася в Луганську. Близько року випускниця ВНЗ воювала проти фашистів, виявляючи хоробрість і відвагу. М. О. Мавроді нагороджена «Знаком Пошани», орденами Леніна, Вітчизняної війни II ступеня, медалями «За перемогу над Німеччиною», «За доблесну працю в роки ВВВ», почесною медаллю «Радянський Фонд Миру», орденом «За мужність», багатьма ювілейними

**ПРАВИЛА ПОВЕДІНКИ НАСЕЛЕННЯ,
ЩО ПРОЖИВАЄ НА ТЕРИТОРІЇ ВОРОШИЛІВГРАДСЬКОГО
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ІНСТИТУТУ,
В ПЕРІОД ВОЄННОГО ЧАСУ**

32/25

**ПРАВИЛО ПОВЕДІНКИ НАСЕЛЕННЯ, ПРОЖИВАЮЩЕГО НА
ТЕРИТОРІЇ ВОРОШИЛІВГРАДСЬКОГО СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ІН-
СТИТУТУ В ПЕРІОД ОБ'ЯВЛЕННЯ ВОЄННОГО ВРЕМЕНИ.**

1. Граждане, проживающие на территории с.х. ин-
ститута беспрекословно выполняют все распоряжения дежур-
ных.

2. С наступлением ночной темноты полностью со-
блюдается светомаскировка.

3. С 22 часов прекращается хождение по терри-
тории института лиц, свободных от дежурств.

4. С наступлением ночной темноты, никто никогда
не должен зажигать свечей и лампочек кроме в помещениях.

5. По сигналу воздушной опасности, все насе-
ление занимает ранее указанные укрытия в подготовительный
период щели.

6. По сигналу хим. тревоги, население держит
противогазы в боевой готовности, и одевает по сигналу
химической атаки.

7. Сигнал воздушной тревоги - удары в рельсу,
сигнал химической тревоги - сирена.

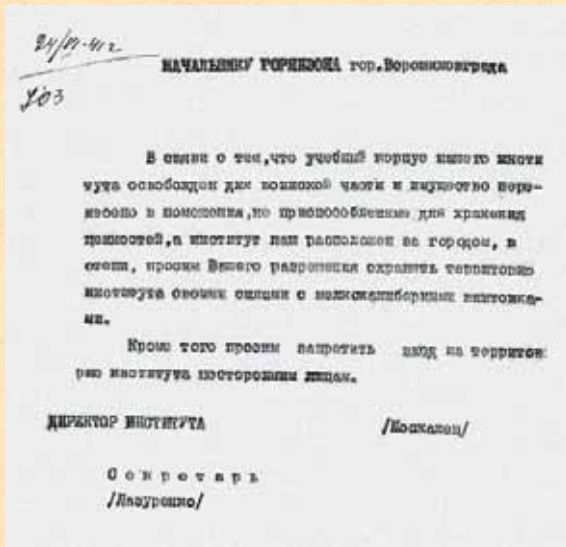
8. Сирены - гудки заводов и паровозов.

9. Граждане, не подчиняющиеся изложенным пра-
вилам, будут направляться в распоряжение коменданта гар-
низона и привлекаться к ответственности согласно указу
Верховного Совета СССР.

НАЧАЛЬНИК ОБЪЕКТА ОХРАНЫ
ВОРОШИЛІВГРАДСЬКОГО С.Х. ІНСТИТУТУ
/МІРЯКОВ І.С./

Риж

28.УІ.1941 г.
Гор. Ворошиловград.
С.Х. институт.

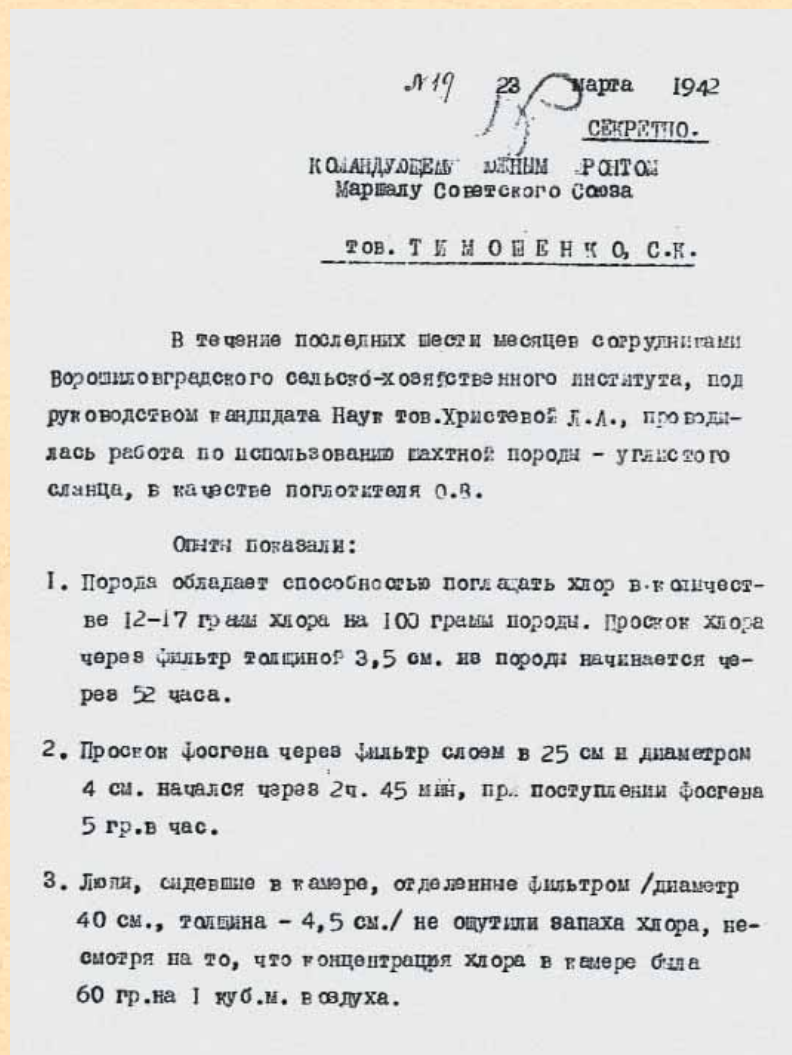

Архівні документи про формування інститутських загонів оборони (24 червня 1941 р.)

МАВРОДІ Марія Олександрівна
Випускниця Ворошиловградського сільськогосподарського інституту

ДОПОВІДНА ЗАПИСКА КОМАНДУВАЧУ ПІВДЕННОГО ФРОНТУ МАРШАЛОВІ РАДЯНСЬКОГО СОЮЗУ С. К. ТИМОШЕНКУ ЩОДО РОБІТ Л. А. ХРИСТЕВОЇ

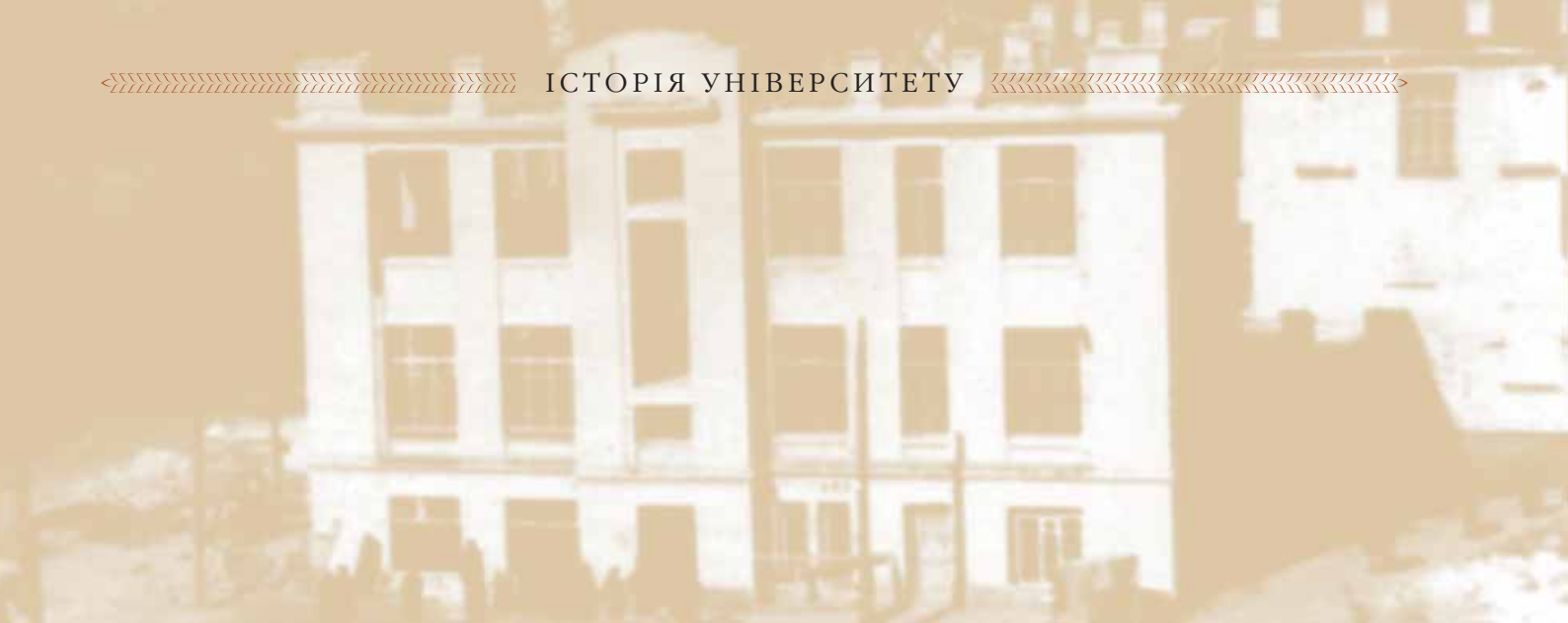

Студенти ВСГІ, 1941–1942 рр.

Усе для фронту, все для перемоги!

медалями. У зв'язку з 300-річчям м. Старобільська, в 1986 р. Марії Олександрівні було присвоєно звання Почесного громадянина Старобільська.

У Музеї історії університету є стенд із портретами викладачів і студентів, які пішли захищати Вітчизну в перші дні війни. Серед них — портрет юного Івана Бідненка, у якого залишилися дружина та син. Листи з дому допомагали Іванові боротися з ворогом. У нього були великі плани, але їм не судилося здійснитися. Іван Бідненко загинув смертю хоробрих. І як світла пам'ять про коханого й батька збереглися його листи. Ось один із них: «Раїсо, Юрочко, прийміть від мене червоногвардійський привіт. З особливою гордістю і радістю вітаю з днем народження свого синочка Юрочку. Я пам'ятаю, 27 липня 1941 року о сьомій вечора йому виповниться сім місяців. Уже солдат! Спробуй, моя люба, сфотографувати його в цьому віці. Це буде для мене найдорожчим подарунком. Раїсо, мене цікавить усе про нашого сина: як набирає вагу, чи не хворіє, як грається в колисці. Як дружину й матір прошу тебе, виховуй його здоровим, чесним, мужнім. Адже солдатів у армії такі риси дуже потрібні. Те, про що ми мріяли з тобою, обірвала війна. Тож нехай Юрій Іванович, ставши справжнім громадянином, сумлінною працею оновлює землю. Цілую. 24 липня 1941 року».

Батькові й синові зустрітись не судилося — залишилася Пам'ять!

Загалом чимало випускників Луганського сільськогосподарського інституту викарбували золотими літерами свої імена в літописі Великої Вітчизняної війни.

Ще один випускник інституту — Григорій Васильович Бурмак, завершивши в 1942 р. навчання у ВНЗ, закінчив Сталінградське танкове училище і воював у складі 21-ї гвардійської танкової бригади 2-го Українського фронту.

Тими днями на молдавській землі відбувалися дійсно знаменні події. Війська 2-го й 3-го українських фронтів успішно виконали Яссько-Кишинівську операцію. Одним із найважливіших її етапів було взяття м. Фокшані.

Машина лейтенанта гвардії Бурмака йшла першою. Танкісти дісталися ближніх підступів до річки Сірет і непомітно розосередилися на березі.

«Успіх забезпечить лише раптовість і стрімкість атаки, — сказав Бурмак. — Не будемо гаяти часу. По машинах і — на міст!».

Діяли узгоджено й зухвало. Поки танки наближались до мети, самохідні установки придушували огневі точки супротивника. Бурмак першим дістався мосту й розпочав бій із нападниками, що обороняли переправу. Блискавично знищивши охорону ворога (три танки, дві самохідні пушки, протитанкову батарею й близько роти солдат), Бурмак на повній швидкості перейшов на протилежний берег річки Сірет і відкрив вогонь по артилерійських точках супротивника. Невдовзі до нього приєдналися товариші з розвідгрупи і продовжили наступ на ворога, а сапери під прикриттям автоматників звільняли міст від протитанкових мін. У лавах німецького війська здійснюлася паніка, вони почали відступати. Однак згодом неподалік розташованої залізничної станції вони знову відкрили вогонь. Командир Г. В. Бурмак продовжував обстрілювати ворога. Його розвідзвод чотири з половиною години тримав оборону моста.

За успішне проведення бою Г. В. Бурмаку присвоїли звання Героя Радянського Союзу. Нагороду йому вручив у Кремлі М. І. Калінін. Г. В. Бурмак також є кавалером ордена Леніна, двох орденів Червоної Зірки та двох орденів «Знак Пошани».

Випускники ВНЗ із честю захищали свою Батьківщину. Так випускник 1935 р. Матвій Сильвестрович Бутильський брав участь в обороні Москви, звільняв Польщу, Австрію, штурмував Кенігсберг, Берлін. Він був удостоєний ордена Жовтневої революції, Вітчизняної війни I і II ступенів, ордена Червоної зірки, 12 медалей. Випускники 1937 р. Микола Кирилович Тібабишев захищав Сталінград, брав участь у звільненні Донбасу, Криму, Болгарії, Румунії, Угорщини, Югославії, за що був нагороджений орденами Леніна, Вітчизняної війни, орденом Червоної зірки, десятьма медалями.

Микола Степанович Мечетний форсував Дніпро, брав участь у боях за визволення Ленінграда,

у розгромі Квантунської армії. Після війни він працював деканом агрономічного факультету, проректором із навчальної і наукової роботи.

Анатолій Федорович Бондар — один із керівників Червоноградської антифашистської підпільної молодіжної організації, активний учасник Великої Вітчизняної війни, полковник у відставці, професор кафедри соціології й політології ЛНАУ.

Багато студентів, випускників і викладачів ВНЗ воювали на фронтах, чимало з них загинуло. 173 особи пішли на фронт із навчального господарства інституту й радгоспу ім. Ф. Е. Дзержинського, а 46 із них не повернулися. Їхній подвиг увічнений пам'ятником на території ЛНАУ.

Кожне свято, урочисте засідання в ЛНАУ знаменується покладанням квітів до пам'ятного знака загиблим у роки війни викладачам, співробітникам і студентам, розташованого на території студентського містечка ЛНАУ.

У зв'язку із загрозою німецької окупації, у вересні 1941 р. підлягали евакуації з м. Ворошиловграда вглиб країни 15 тис. інженерно-технічних і наукових працівників, зокрема і колектив Ворошиловградського сільськогосподарського інституту. Роботу з її підготовки й проведення очолював директор ВСГІ І. С. Москалець. На розширеному засіданні вченої ради було розроблено докладний план евакуації, призначено її терміни і відповідальних осіб.

Інститут евакуювали в два етапи. Перший розпочали наприкінці жовтня 1941 р. Зі станції Лутувинівська (3-й кілометр) відправився перший ешелон із цінним устаткуванням, викладачами і співробітниками. Майже протягом місяця вони були в дорозі, і в листопаді 1941 р. ешелон прибув до м. Ленінабада. Евакуйовані розмістилися в приміщенні Таджикиського сільськогосподарського інституту. Незважаючи на побутові й виробничі труднощі, студенти розпочали заняття у складі ворошиловградської групи, а викладачі — навчальну й наукову працю.

У ленінабадській групі працювали завідувач кафедри овочівництва, кандидат сільськогосподарських

наук, доцент П. М. Білецький; завідувач кафедри економіки й організації сільського господарства, кандидат економічних наук, доцент Л. А. Долгих; кандидат сільськогосподарських наук, доцент кафедри ботаніки й фізіології рослин К. Д. Грицик та інші. Професорсько-викладацький склад разом із місцевими науковими кадрами не лише забезпечував навчальний процес, а й дозволяв проводити науково-дослідну роботу.

Восени 1942 р. студенти інституту в колгоспі «Правда» за 20 днів вручну зібрали 17 т бавовни. При цьому вони на 150–200% перевиконували норми. Необхідно зазначити, що у воєнний час бавовну використовували і з військовою метою, адже вона була найважливішим компонентом для виготовлення пороху.

У 1941 р., завершивши навчання в СГІ й одержавши диплом агронома, Ігор Данилович Кобзаренко був покликаний до лав Радянської армії, захищав Ленінград і в 23 роки загинув смертю хоробрих. Однак луганські ниви й поля дочекалися агронома Кобзаренка: син загиблого — Валерій Ігорович Кобзаренко — після закінчення того ж агрономічного факультету СГІ замінив батька в шляхетному служінні рідній Землі. Минули роки, і професор, доктор економічних наук В. І. Кобзаренко став провідним спеціалістом Московського університету ім. Тимірязєва, викладачем кафедри агрохімії.

Учені ленінабадської групи вивчали й освоювали виробничі сили у східних районах країни, вдосконалювали технології вирощування й впровадження нових сортів сільськогосподарських культур і насаджень. Вони опублікували низку нових праць і практичних рекомендацій щодо боротьби з бур'янами, захисту рослин від хвороб і шкідників, з овочівництва, організації праці в колгоспах і радгоспах. Багато наукових розробок знаходили безпосереднє практичне застосування. Наприклад, науково-практичні рекомендації вчених ВСГІ (кандидата сільськогосподарських наук П. І. Луцького й старшого викладача І. Н. Лобанова), підготовлені на основі досліджуваної ними теми «Геологічна будова й підземні води

Перший день у звільненому Луганську. 14 лютого 1943 р.

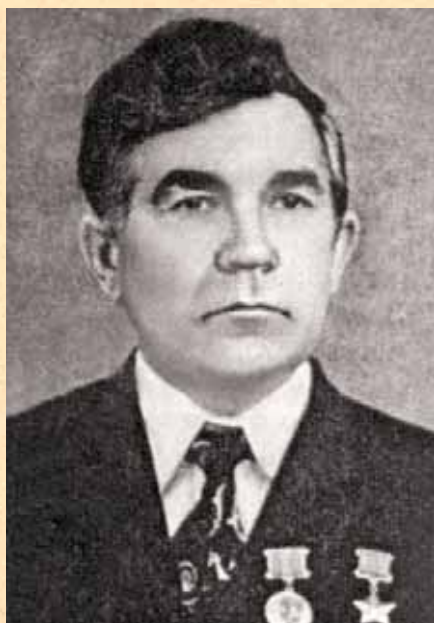
Звільнений Луганськ, 1943 р.

Студенти та викладачі ВСП в Ленінабаді, 1943 р.

Зруйнований німецькими військами навчальний корпус

БУРМАК Григорій Васильович
Випускник Ворошиловградського
сільськогосподарського інституту,
Герой Радянського Союзу

БІДНЕНКО Іван Миколайович
Випускник Ворошиловградського
сільськогосподарського інституту

ОНИ СРАЖАЛИСЬ ЗА РОДИНУ

МЕМОРИАЛЬНІ ДОШКИ НА КОРПУСАХ УНІВЕРСИТЕТУ

ЛУЦЬКИЙ Павло Іванович
Ректор Ворошиловградського сільсько-
господарського інституту (1943–1948)

ленінабадського лівобережжя р. Сирдар'я», були використані під час вибору джерела водопостачання одного з військових заводів.

У перших числах лютого 1942 р. деякі викладачі повернулися з Таджикистану до Ворошиловграда для відновлення роботи інституту. З 1 березня тут було організовано заняття, а потім проведено державні випускні іспити. Однак до 10 липня фронт настільки наблизився до міста, що залишатися в ньому було неможливо. Штаб фронту надав інституту автомашини, якими і вивезли викладачів із родинами та студентів.

Уряд розмістив Ворошиловградський сільсько-господарський інститут у с. Іванівка Балаківського району Саратовської області, де Ворошиловградський сільськогосподарський інститут працював на базі гостинно наданого приміщення Іванівського сільськогосподарського технікуму. Учені іванівської групи розробили для деяких районів Саратовської області агроправила обробітку землі для одержання максимальних урожаїв.

Студенти інституту, які перебували в с. Іванівка Саратовської області, не лише вчилися, опановуючи основи своєї майбутньої професії, а й активно допомагали фронтовикам із тилу. Відгукнувшись на патріотичний заклик, вони за власною ініціативою зібрали 50 тис. крб. на потреби Червоної армії й на ці кошти придбали танк.

Восени 1942 і 1943 рр. інститут, перебуваючи за межами України, набрав студентів на перший курс, а у квітні 1944 р., за рішенням уряду, його було реєвакуйовано до Ворошиловграда. Майже всі зарахо-

вані до інституту дівчата, уродженки Саратовської області, й чоловіки, демобілізовані через інвалідність, переїхали до Луганська разом з інститутом, закінчили його й почали працювали агрономами.

Після звільнення Ворошиловграда почалася робота з підготовки інституту до навчальної й наукової діяльності. У лютому 1943 р. вийшла постанова Обласної ради народних депутатів і обкому КП(б)У, яка зобов'язувала директора інституту І. С. Москальця відкликати частину науковців з Іванівки з метою поновлення роботи ВСГІ.

У важкі воєнні роки заклад очолювали мужні, досвідчені керівники, які віддавали всі свої сили, здоров'я, вміння для збереження належної роботи ВНЗ. Це Іван Степанович Москалець (1940–1942), Семен Карпович Кравченко (1942–1943), Павло Іванович Луцький (1943–1948).

Павло Іванович Луцький отримав запрошення обійняти посаду завідувача кафедри ґрунтознавства і геології Луганського сільськогосподарського інституту в 1928 р. Молодий учений провів низку ґрунтовних досліджень у Донбасі, консультував різні організації з питань ґрунтознавства, інженерної геології, був делегатом І Всеукраїнського викладацького з'їзду. Упродовж 1929–1933 рр. він працював про-ректором інституту з навчальної і наукової роботи.

У 1941 р. П. І. Луцького евакуйовано до Ленінабада Таджикиської РСР, де він працював викладачем кафедри військових досліджень Гідрометінституту. Згодом Павла Івановича відкликали з евакуації до Ворошиловградського сільськогосподарського інституту, який він і очолював протягом 1943–1948 рр.

Група студентів ВСГІ 1946 р. випуску

Викладачі й студенти ВСГІ 1947 р.
Військова форма й ордени — характерна прикмета часу

Ветерани Великої Вітчизняної війни — викладачі університету під час відкриття пам'ятного знака викладачам, співробітникам і студентам, які загинули під час війни, 1982 р.

Уроки пам'яті — важлива складова виховного процесу в ЛНАУ

Ветерани ЛНАУ — завжди в строю. Ми пам'ятатимемо про їхній безсмертний подвиг!

